

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs Primvs. Vtrum creare sit ex nihilo aliquid facere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

necessariam, de quo non agit hic S. D. sed supra *quæst. 19. art. 3. 4. & 10.* Alius attendi potest modus emanationis ad ipsam emanationem pertinet secundum se, aut secundum eius intrinsecum terminum: & de hoc instituitur hæc præfens quæstio, quam S. D. in octo distinguit articulos: Quorum hic esse videtur ordo. Nam primò disserit de quidditate creationis, & eius diffinitionem statuit in primo articulo: deinde singula ad eius explicationem pertinentia, singulis declarat articulis.

*Creationis
diffinitio.*

Est autem diffinitio. Creatio est emanatio totius entis ex nō ente à primo principio. Cui^o diffinitionis præcipuam partem, quæ tangit terminos, & obiectum formale creationis probat & explicat in primo articulo, illam videlicet totius entis ex non ente. Deinde declarat postremam particulam, quæ prior est ceteris ordine naturæ, decernens in secundo articulo necessarium esse omne ens esse creatum à Deo ut vniuersali & prima causa totius esse. Deinde in art. 3. quærit, & explicat ex parte subiecti rationem emanationis, quæ creatio passiva est in re creata, & ex actione Dei creantis resultat in creatura. Quartò eandem emanationem elucidat art. 4. quo ad intrinsecum eius terminum ubi quærit, an creari sit proprium compositorum & subsistentium. Quintò ad completam principij creationis intelligentiam quatuor ordinatè sese consequentes soluit dubitationes. Prima est, quam in quinto versat articulo, an scilicet possit alteri à Deo conuenire creatio saltem ut instrumēto. Secunda, quæ sexto tractatur articulo est, an creare sit proprium alicuius personæ: quæ sequitur ex præcedente nobis notiore; nā si Deo soli creatio conuenit, meritò dubitatur, an illi conueniat ut actio tribus communis, an ut alicui personæ propria. Denique ex huius definitione confurgit dubitatio de vestigio Trinitatis in creatura. Nam si personæ diuinæ aliquo modo scilicet secundum rationem suæ processionis habent causalitatem respectu creationis rerum: cum omne agens agat sibi simile, meritò dubitatur, an in creaturis sit necesse reperiri vestigium Trinitatis. Postremò dubitationem tractat confurgentem ex definitione facta in 4. art. & ex opinione quorūdam Philosophorum. An. scilicet creatio admisceatur operibus naturæ & artis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum creare sit ex nihilo aliquid facere.

233.
2. diff. 2. q.
2. a. 2. Et po.
q. 3. art. 1.
Cont. ad
Gen. c. 24.

AD Primum si proceditur. Videtur, quod creare non sit ex nihilo aliquid facere: dicit enim Aug. * contra aduersarium legis, & prophetarum. Facere, est quod omnino non erat: creare verò est ex eo, quod iam erat, educendo aliquid constituere.

2. Præterea Nobilitas actionis, & motus ex terminis consideratur. Nobilior igitur est actio, quæ ex bono in bonum est, & ex ente in ens, quam quæ est ex nihilo in aliquid. Sed creatio videtur esse nobilissima actio, & prima inter omnes actiones. Ergo non est ex nihilo in aliquid, sed magis ex ente in ens.

3. Præterea. Hæc propositio Ex, importat habitudinem alicuius causæ, & maxime materialis: sicut eum dicimus, quod statua sit ex ære. Sed nihil non est materia entis, nec aliquo modo causa eius. Ergo creare non est ex nihilo aliquid facere.

Sed contra est, quod super illud Gen. 1. In primi-

pio creauit Deus cælum, &c. dicit glos. * quod creare est aliquid ex nihilo facere.

Respondeo. Dicendum, quod (sicut supra dictum est *) non solum oportet considerare emanationem alicuius entis particularis ab aliquo particulari agente, sed etiam emanationem totius entis à causa vniuersali, quæ est Deus: & hanc quidem emanationem designamus nomine creationis. Quod autem procedit secundum emanationem particularem, non præsupponitur emanationi. Sicut si generatur homo, nō fuit prius homo, sed homo fit ex non homine, & album ex non albo. Vnde si consideretur emanatio totius entis vniuersalis à primo principio, impossibile est, quod aliquid ens præsupponatur huic emanationi. Idem autem est nihil, quod nullum ens. Sicut igitur generatio hominis est ex non ente, quod est non homo: ita creatio, quæ est emanatio totius esse, est ex non ente: quod est nihil. e

Ad Primum ergo dicendum, quod Aug. equiuocè utitur nomine creationis, secundum quod creari dicuntur ea, quæ in melius reformantur; ut, cum dicitur aliquis creari in episcopum. Sic autem non loquimur hic de creatione, sed sicut dictum est. *

Ad Secundum dicendum, quod mutationes accipiunt speciem, & dignitatem non à termino, à quo, sed à termino ad quem. Tandem ergo perfectior, & prior est aliqua mutatio, quando terminus ad quem illius mutationis est nobilior, & prior, licet terminus à quo, qui opponitur termino ad quem, sit imperfectior. Sicut generatio simpliciter est nobilior, & prior, quā alteratio, propter hoc, quod forma substantialis est nobilior, quam forma accidentalis: tamen primatio substantialis forme, quæ est terminus à quo in generatione, est imperfectior, quam contrarium, quod est terminus à quo in alteratione. Et similiter creatio est perfectior, & prior quā generatio, & alteratio, quia terminus ad quem est tota substantia rei. Id autem quod intelligitur ut terminus à quo, est simpliciter non ens.

Ad Tertium dicendum, quod cum dicitur, aliquid ex nihilo fieri, hæc propositio Ex, non designat causam materiale, sed ordinem tantum: sicut cum dicitur, ex mane fit meridies, id est, post mane fit meridies. Sed intelligendum est, quod hæc propositio Ex, potest includere negationem importatam in hoc, quod dico nihil, vel includi ab ea. Si primo modo, tunc ordo remanet affirmatus, & ostenditur ordo eius, quod est ad non esse præcedens. Si verò negatio includat præpositionem, tunc ordo negatur, & est sensus: Fit ex nihilo, id est non fit ex aliquo: e sicut si dicitur, iste loquitur de nihilo, quia non loquitur de aliquo. Et utroque modo verificatur, cum dicitur, ex nihilo aliquid fieri. Sed primo modo, hæc propositio Ex, importat ordinem, ut dictum est. e Secundo modo, importat habitudinem causæ materialis, quæ negatur.

Sensus quæstii.

DE NOMINE creationis & eius multiplici significatione disserit Zum. infra q. 65. a. 3. & Bannes hic, & post eum Mol. Val. & Vasq. Hic sumitur nomen creationis strictè & propriissime.

Aduerte præterea creationem dupliciter accipi, scilicet actiue & passiue, ut patet ex 3. a. huius q. ad 1. & 2. Hic verò quamuis actiue tantū sumi videatur ex forma quæstii, & ex primo argumento & eius responsione, passiuam tamē significationem intendi præcipue declarat euidenter emanationis vocabulum pluries in corpore repetitum: & secundum etiam, & tertium argumentum, cum suis responsionibus quæ de passiuâ productione loquuntur manifestè. Trāsit autem S. D. ex actiua creatione in titulo proposita ad emanationem, quæ passiuâ productio est.

Beda in hūc locum to. 1. 2. preced. art. 2.

In corp. art.

est: vt ex hac in re creata existente veluti notiore ea nobis innosceret, quæ diuina actio est, & Dei substantia cum relatione ad creaturas, vt dicitur in *frâ art. 3. ad primum.*

Forma Textus.

CONC. est. Creatio est ex non ente, quod est nihil. Probatur. Emationi totius entis vniuersalis à primo principio nullum ens præsupponitur; Sed creatio est emanatio totius entis, & idem est nihil, quod nullum ens; ergo creatio est ex non ente, quod est nihil. Probatur maior; quia duplex est emanatio, scilicet entis particularis ab aliquo particulari agente, & totius entis à causa vniuersali: at quod procedit secundum emanationem particularem, non præsupponitur emationi; ergo in emanatione totius entis vniuersalis à primo principio nullum ens præsupponitur. Minor huius argumenti probatur inductiue; quia, si generatur homo, non fuit prius homo, sed homo fit ex non homine, & album ex non albo. Minor autem principalis argumenti declaratur ex distinctione prædicta, & differentia inter emanationem particularem, & vniuersalem, quâ nomine creationis designamus.

Expositio Textus.

AD huius articuli declarationem pertinet ea, quæ latè scribit Caiet. *suprà q. præced. a. 2. & Ferrar. in 2. cont. gent. cap. 16.*

CONTROVERSIA VNICA.

De sensu conclusionis.

Sententia
Expositio.

MOLINA sequens Dur. in 2. dist. 1. q. 1. dicit tria. Primum est particulam ex in conclusione positam exponendam esse negatiue, ita vt sensus conclusionis sit: creatio est ex non ente, siue ex nihilo, id est non dealiquo. Secundum est Eandem particulam non denotare nihilum esse materiam, ex qua res fiant per creationem: cum id contradictionem implicet. Tertium est: Eandem particulam non denotare habitudinem, siue ordinem ad terminum à quo, quasi præcedere debeat terminum ad quem.

Zumel. in *frâ quaest. 65. art. 3.* declarans quid sit creatio, docet dictam præpositionem ex dicere ordinem non affirmatiuum, sed negatiuum.

Sed oppositum affirmat S. D. hic ad 3. Capr. in 2. dist. 1. q. 2. ad argumenta Aur. contra quartam concl. & Caiet. hic, quem alij sequuntur expositores.

Sciendum est primò ex D. Thom. de pot. q. 3. a. 1. ad 16. ex opposito priuatiue fieri aliquid, id quomodo fit est eius oppositum dupliciter, scilicet per se & alicuius ex per accidens: sed alia & alia ratione; Nam si dictio ex non inuenit causam, non fit aliquid ex opposito nisi per accidens, scilicet ratione subiecti: sicut statua fit ex infigurato per accidens, ex ere autem per se, quia accidit ari-
tigitur diff- esse infiguratum. Si verò præpositio ex denotet ordinem, fit aliquid ex opposito per se, & hoc modo priuatio dicitur esse principium per se fieri, sed non efficiendi: & sic etiam di-

Actur aliquid fieri per se ex nihilo, id est, post clusionem, nihil.

Ad cuius euidenciam recolenda est doctrina Arist. in primo Physic. text. 76. quam explicat supra Caietanus in præcedenti quaestione art. 2. Illud nimirum fieri per se, cuius ratio factiōne non præfuit immediate: Id verò fieri per accidens, cuius ratio præerat, antequam fieret; Exempli gratia, fit per se coloratum ex non colorato: fit verò per accidens coloratum ex nigro, quando fit album, eo quia in nigro præfuit coloratum. Cuius differentia Philosophus in eo textu rationem adducit, quòd nullius agentis intentio sit facere, quòd iam est, sed efficere, vt de nouo sit, quòd ante non erat. Si namque id solum agens intenderet, quòd existit, nequaquam ageret, ne frustra laboraret. Quemadmodum itaque singularum genera, sic & ipsum ens fieri potest ab agente dupliciter. Vno modo per accidens, quando nimirum præfuit ens, cum scilicet efficitur vnum ens ex altero, sicut album vel coloratum ex nigro: Alio modo per se, quando fit ex non ente, seu ex nihilo, id est post nihil: sicut per se fit coloratum ex non colorato, vt hic etiam significat S. D. in probatione conclusionis inferens in emanatione totius entis à primo principio nullum ens præsupponi. Sicut in emanatione particulari quòd fit non præsupponitur, & cum generatur homo, non fuit prius homo, sed homo fit ex non homine, & album ex non albo. Similiter itaque totius entis productio fit ex non ente.

Quid autem hic nomine totius entis significetur, explicat optimè Caiet. dicens totum ens dupliciter sumi posse: Vno modo pro totius entis participati latitudine: & sic idem est quòd totum vniuersum, & sic dicitur Deus totum ens ex nihilo creasse, quia simul totum hoc vniuersum nullo prius ente finito præexistente produxit. Alio modo pro aliquo particulari ente toto Sincategorematicè, id est quo ad omnia & singula ad illud intrinsecè pertinentia. Et in hoc sensu, si fieret à Deo nouus Angelus, diceretur hoc totum ens à Deo productum & creatum; quia de nihilo sui, id est post nihil sui factum esset hoc ens. Et eadem ratione creari dicitur anima intellectiua; quoniam, etsi fiat in corpore veluti in subiecta materia, fit tamen ex nihilo sui, id est post nihil sui, quia nihil eius præfuit in materia, nec ab ea dependet in esse: sed vt Philosophus ait in 2. de partibus animæ. cap. 1. mens inter formas animantium sola diuina est, & de foris venit, secum afferens substantiam, ac esse & ea corpori communicans. Eandem doctrinam habet S. Thom. de pot. quaest. 3. art. 4. ad 7. & Capreol. in 2. distinct. 1. quaest. 2. ad 7. Aureol. contra quartam concl.

Secundò obseruanda est diligenter doctrina responsionis ad tertium argumentum, quam latius extendit author de pot. quaest. 3. art. 1. ad septimum, & explicat, ac defendit Capreolus in 2. distinct. 1. quaest. 2. ad argumentum, & confirmationes, & replicationes Aureoli contra quartam conclusionem. Exponit autem S. D. in ea responsione dictum illud Boetij: Entis ad non ens, non est aliquis ordo, de ordine determinatæ proportionis, vel de ordine qui sit realis relatio, quæ inter ens est, non ens esse non potest. Vbi verò talis est

Hb 4 ordo,

ordo, nullum esse necesse est extremis communefubiectionem, nisi secundum imaginationem, ut ait S. Thom. in art. 2. dicta quæst. de potentia in cap. quem locum notat & refert ad verbum Capr. in allegata q. & resp.

Creationis
diffinitio

Ex dictis, ac prænotatis colligi facile potest non solum creationis diffinitio, sed etiam legitima eius intelligentia. Est enim creatio productio, siue emanatio totius entis ex nihilo. Cuius non solum singulæ partes habentur in textu, sed etiam ipsa tota diffinitio concluditur in fine corporis. Prima particula, quæ ponitur loco generis, est productio, siue emanatio, ad designandum creationem hic sumi tam actiue, quam passiue, & utriusque conuenire diffinitionem hanc. Vnde etiam in titulo proponitur quæstio de creatione actiua, significata verbo creare: in corpore verò respondet de emanatione, qua passiuæ productio significatur; eadem enim responsio proposito quæstio satisfacit in utroque sensu. Reliquarum verò partium sensus perspicue patet ex dictis.

Alia potest etiam afferri creationis diffinitio ex doctrina secundæ præcedentis quæstionis articuli collecta, videlicet: Creatio est productio entis in quantum ens. Cuius intelligentiam nobis etiam aperient infra dicenda articulo quinto. Sit igitur nobis hæc.

Conclusio
nisi.

PRIMA CONCL. Creatio est productio entis ex nihilo.

SECUNDA CONCL. Præpositio ex in diffinitione creationis posita dupliciter sumi potest. Vno modo affirmatiue, & sic designat ordinem eius, quod est ad non esse præcedens. Alio modo negatiue, & sic negat ordinem, adeo, ut sit sensus: sit ex nihilo, id est non ex aliquo tanquam ex materia.

Argumentum
Solus.

CONTRA primam concl. sunt argumenta Aureoli apud Capr. in 2. dist. 1. qu. 2. contra 4. eius conclusionem ibi soluta. Contra eandem concl. sunt argumenta, quæ profert & soluit Zum. in dicto a. 3.

Obi. 1. cont.
2. concl.

CONTRA secundam concl. argumentatur Molina. Primò. Secundum Ansel. in Monologio cap. 8. pars illa ex nihilo exponenda est negatiue, ita ut sensus definitionis sit: Creatio est productio rei non de aliquo; ergo non denotat ordinem termini à quo, quasi præcedere debeat terminum ad quem. Respond. primò Ansel. per eam expositionem velle solum excludere realem ordinem ad materiam, vel terminum præcedentem. Secundò dico nullam esse consequentiam. Non enim excludit aliam expositionem, quæ rationis ordinem tantum admittit.

Obi. 2.

Secundò. Ad rationem propriam termini à quo requiritur subiectum, cui primò insit terminus à quo, atque adeo à quo expellatur ratio termini à quo per aduentum termini ad quem. Respond. hoc argumentum esse replicam Aureoli apud Capr. loco citato, cui respondet Capreol. dicens, non ubicunque est talis ordo requiri commune subiectum, siue substratum propriè loquendo utrique termino, nisi sit ordo realis, qualis non est inter ens & non ens, ut manifeste docet S. Thom. in dicta q. 3. de pot. art. 2. in cap. & in art. seq. in respons. 2.

Obiect. 3.

Tertio. Ad rationem creationis per accidens est quòd non esse rei, quæ producitur, duratione antecedit rem ipsam, dummodo talis res non producat de aliquo; ergo Antecedens probatur; quoniam id solum necessarium est ad creationem, quæ cum noui-

tate essendi sit: potuit autem aliquid esse creatum à Deo ab æterno. Respond. nullam esse consequ. ut enim sit ordo rationis entis ad non ens, non requiritur, ut non esse duratione præcedat, sed sufficit naturæ prioritas, non positiue, sed negatiue sumpta per hoc significata, quod dicitur ens creatum ex se non habere esse: Quælibet enim res à Deo creata si bi derelicta non habet esse; ergo prius natura illi conuenit non esse, quam esse. Probatur sequela; quia esse conuenit illi ab intrinseco, s. ab efficiente, non autem ex se, ut hic etiam aduertit Vasquez.

CONTRA eandem concl. argumentatur Zumel. Obi. 4. Ordo affirmatiue exposcit existentiam utriusque extremi; ergo talis ordo reperiri non potest inter nihil & ens. Resp. antec. verum esse de ordine reali, non autem de ordine secundum rationem, secundum quem ordinem indifferenter dici potest ens habere ordinem ad nihil, & e contra dicit enim ordo relationis formaliter mutuum. Quare frustra laborat Ripa contra Val. & alios.

Ripa laborat
vanum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Verum Deus possit aliquid creare.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quòd Deus non possit aliquid creare; Quia secundum Philosophum 1. Physic. Antiqui philosophi acceperunt ut communem conceptionem animi, ex nihilo, nihil fieri. Sed potentia Dei non se extendit ad contraria primorum principiorum, ut pote, quod Deus faciat, quòd totum non sit maius sua parte: vel quod affirmatio, & negatio sint simul vera, ergo Deus non potest aliquid ex nihilo facere vel creare.

2. Præterea. Si creare est aliquid ex nihilo facere: ergo creari est aliquid fieri. Sed omne fieri est mutari: ergo creatio est mutatio. Sed omnis mutatio est ex subiecto aliquo, ut patet per diffinitionem motus. Nam motus est actus existentis in potentia. ergo est impossibile aliquid à Deo ex nihilo fieri.

3. Præterea. Quod factum est, necesse est aliquando fieri. Sed non potest dici, quòd illud, quòd creatur, simul fiat, & factum sit: quia in permanentibus, quòd sit non est: quòd autem factum est, iam est: simul ergo aliquid esset, & non esset. Ergo si aliquid sit, fieri eius præcedit factum esse. Sed hoc non potest esse, nisi præexistat subiectum, in quo sustentetur ipsum fieri. Ergo impossibile est aliquid fieri ex nihilo.

4. Præterea. Infinitam distantiam non est pertransire. Sed infinita distantia est inter ens, & nihil. Ergo non contingit ex nihilo aliquid fieri.

Sed contra est, quòd dicitur Gen. 1. In principio creauit Deus cælum & terram, ubi dicit glo. quòd creare est aliquid ex nihilo facere.

Respondet. Dicendum, quòd non solum est impossibile à Deo aliquid creari, sed necesse est ponere à Deo omnia creata esse, ut ex præmissis habetur. Quicquid enim facit aliquid ex aliquo, illud ex quo facit, præsupponitur actioni eius, & non producit per ipsam actionem. Sicut artifex operatur ex rebus naturalibus, ut ex ligno, & ære, quæ per artis actionem non causantur, sed causantur per actionem naturæ. Sed & ipsa natura causat res naturales quantum ad formam, sed præsupponit materiam. Si ergo Deus non ageret nisi ex aliquo præsupposito; sequeretur, quòd illud præsuppositum non esset causatum ab ipso. Oportet autem supra, quòd nihil potest esse in entibus, quòd non sit à quo præcedit. Deo, qui est causa vniuersalis totius esse. Vnde necesse est.

est